

№ 01 (870)
Студзень 2022 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

☞ **Юбілей:** Мастацка-этнаграфічны музей імя Я.Н. Драздовіча адсвяткаваў 30-годдзе –

стар. 5

☞ **Канферэнцыя:** Карэліцкія краязнаўчыя чытанні –

стар. 5

☞ **Асобы:** географ Анатоль Ісачанка, мастак Уладзімір Зарубін –

стар. 6

З Хрыстовым Нараджэннем, сябры!

Захоўваючы традыцыі, імкнуцца ў будучыню

Дарагія сябры!

14 снежня на пасяджэнні Выканкама Беларускага фонду культуры і рэдкалегіі «Краязнаўчай газеты» было прынята рашэнне працягнуць яе выданне ў 2022 годзе. Галоўна крыніца існавання газеты – сродкі ад падпіскі. Таму наша асноўная задача пастаянна павялічваць яе.

Як гэта зрабіць? Найперш знайсці новых падпісчыкаў, заваяваць іх увагу і давер. А для гэтага газеце неабходна мяняцца, становіцца цікавай для як мага больш шырокага кола чытачоў. І такія змены сапраўды наспелі. Захоўваючы традыцыі, імкнуцца ў будучыню – гэта той шлях, які мы абіраем.

«Краязнаўчая газета» мае адданых і верных сяброў. Вы – той неацэнны скарб, які дазваляе нам захоўваць стрыманы аптымізм наконце яе лёсу. Таму запрашаем вас падзяліцца сваімі заўвагамі і прапановамі аднос-

на развіцця газеты, дасылаць іх на наш электронны ці паштовы адрас. На сёння газета з'яўляецца практычна адзінай пляцоўкай для публікацыі матэрыялаў выбітных краязнаўцаў нашай краіны, але гэта людзі пераважна сталага пакалення. Нам патрэбны і маладыя аўтары, новыя тэмы, свежы погляд на развіццё краязнаўства ў Беларусі.

Што мы прапануем? Найперш зрабіць змест газеты больш разнастайным. Запрасіць да супрацоўніцтва цікавых аўтараў, якія раней не друкаваліся на яе старонках, але маюць вялікі даследчыцкі досвед і жаданне падзяліцца сваімі напрацоўкамі з чытачамі. Варта пашырыць і тэматыку публікацый за кошт тых тэм, на якія раней звярталася менш увагі, у прыватнасці, на праблемы ў развіцці краязнаўства і захавання помнікаў гісторыі і культуры. Краязнаўчая

праца патрабуе пастаяннага развіцця і абнаўлення. На старонках газеты будучы друквацца парады абазнаных спецыялістаў пра тое, як праводзіць даследаванне гісторыі паселішча, сям'і, роду. Пра што і як гаварыць са старажыламі, як працаваць у архівах і бібліятэках, дзе шукаць патрэбную інфармацыю. Асаблівую ўвагу будзем звяртаць на моладзь, на далучэнне яе да супрацоўніцтва з рэдакцыяй і з краязнаўчым аспектам дзейнасці наогул. У гэтым плане наша ўвага звернецца і на школьныя музеі, на мясцовыя краязнаўчыя набыткі.

Аднымі з магістральных тэм газеты ў гэтым годзе стануць «Навука і краязнаўства», «Месцы памяці», «Краязнаўцы і Вікіпедыя» і іншыя. Мы адкрыем і новыя рубрыкі. Напрыклад, «Сямейная рэліквія», у якой прапануем падзяліцца сваімі гісторыямі пра самую каштоўную

і памятную рэч, што захоўваецца ў вашай сям'і (дакумент, фотаздымак, кнігу і г.д.). Часам праз такую рэліквію раскрываюцца цікавыя звесткі пра продкаў, сям'ю, род і па-іншаму бачыцца гісторыя нашай краіны і народа. Будзем знаёміць вас і з вынікамі даследаванняў беларускіх навукоўцаў, якія, на жаль, часта застаюцца па-за ўвагай краязнаўцаў, бо публікуюцца ў вузкасפעцыялізаваных выданнях, што выходзяць надзвычай малым накладам. Раскажам і пра найбольш цікавыя навуковыя і навукова-папулярныя выданні апошняга часу.

Цяпер вялікае развіццё набывае так званы настальгічны турызм, калі людзі, якія ўжо даўно пакінулі сваю малую радзіму ці наогул нарадзіліся і выраслі далёка ад зямлі сваіх продкаў, вяртаюцца да каранёў, наведваюць гарады, мястэчкі, вёскі, з якімі звязаныя лёсам. Мяркую адкрыць рубрыку «Я нарадзіўся тут», дзе можна дзяліцца сваімі ўражаннямі і ўспамінамі.

Планаў і задум у нас сапраўды шмат. Застаецца толькі іх рэалізаваць. І для гэтага нам патрэбна ваша дапамога і падтрымка. Падпісвайцеся на «Краязнаўчую газету», парайце вылісаць яе сваім сябрам і калегам, дасылайце свае тэксты і прапановы. Будзем разам!

Максім ТАЛЫПЯРОВІЧ,
галоўны рэдактар «Краязнаўчай газеты»

Сябры! На «Краязнаўчую газету» можна падпісацца да 25 чысла любога месяца. Калі ласка, далучайце да выдання сваіх сяброў і калегаў, каб пашыралася сябра на радзімазнаўцаў, каб адзінае ў сваім родзе выданне захавалася. Будзем разам!

Падпісныя індэксы: індывідуальны – 63320, ведамасны – 633202

Нашы спачуванні

Адышлі ў вечнасць вялікія Асобы нацыянальнай культуры

31 снежня пайшоў з жыцця беларускі графік, педагог, прафесар, народны мастак Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі **Васіль Пятровіч ШАРАНГОВІЧ** – знакавая асоба ўнікальнага пакалення «шасцідзясятнікаў». Ён значна ўзбагаціў нацыянальную культуру, стварыў сваю школу графікі, выхаваў цэлую плеяду мастакоў.

В. Шаранговіч працаваў у галіне кніжнай і станковай графікі. Яго творчасць была ўласціва разнастайнасць графічных тэхнік і стылявых прыёмаў, выразны малюнак, эмацыянальнасць і глыбокая змястоўнасць вобразаў. Работы ў кніжнай графіцы адметныя тонкім разуменнем структуры і ладу літаратурнага твора, паглыбленай пранікнёнасцю ў псіхалогію персанажа, вострым пацупцём гармоніі элементаў афармлення кніг: «Віленскія камунары» Максіма Гарэцкага, «3 майго летапісу» Якуба Коласа, «Дзесяць дзён, якія скаланулі свет» Джона Рыда, «Мая Беларусь» Тараса Хадкевіча, «Збор твораў» Максіма Багдановіча (т. 1 – 2), «Зямля навагрудская, краю мой родны...» Адама Міцкевіча, «Салавей» Змітрака Бядулі, «Залаты ключыч» Якуба Коласа, «Вершы» Якуба Коласа, «Сорак трэці» Івана Навуменкі, «Паэмы» і «Адвечная песня» Янкі Купалы, «Сповідзь сэрца» Антона Бялевіча (1978), «Старыя беларускія хронікі» Уладзіміра Караткевіча (1988) і іншыя. Рэвіём людской мужнасці і стойкасці ў гады Вялікай Айчыннай вайны, увасобленыя строгімі сродкамі графікі, гучыць у цыкле моцных па экспрэсіі гравюр «Памяці вогненых вёсак». У станковых работах шырока выкарыстоўваў нацыянальныя мастацкія традыцыі, сімволіку і метафару, у многіх творах адчувальна паэтызаваны чалавечага быцця з яго прыгажосцю і драматызмам, калізіямі, што дасягаецца своеасаблівацю ракурсаў каларыту, рытмічнай арганізацыяй прасторы: «Смерць Гражыны» (паводле А. Міцкевіча), «Партрэт Францыска Скарыны», «Ганчар», «А хто там ідзе», серыі «Край нарачанскі», «Блакада. 1943 год», трыпціх «Дзе крыўда адвечная спела» і інш.

Сын кавалера з Мядзельскага раёна, працавіты па-сялянску, паспеў зрабіць столькі, колькі, напэўна, не пад сілу было б зрабіць некалькім людзям. Надзвычай актыўную творчую дзейнасць яго ўдалася плённа спалучыць з кіраўніцтвам Беларускам тэатральна-мастацкім інстытутам, пазней ператвораным па яго ініцыятыве ў Беларускаю дзяржаўную акадэмію мастацтваў, Музеям сучаснага выяўленчага мастацтва.

Ён заўсёды любіў сваю малую радзіму, якой прывясціў шматлікія мастацкія творы, падараваў ёй звыш 150 палотнаў, што сталі асновай яго персанальнай мастацкай галерэі ў курортным пасёлку Нарач.

Васіль Пятровіч многія гады актыўна супрацоўнічаў з Беларускам фондам культуры, быў арганізатарам і кіраўніком Мінскага гарадскога аддзялення, у апошнія гады з'яўляўся ганаровым сябрам Рады нашай грамадскай арганізацыі. Выдадзеныя фондам кнігі «Новая зямля» Якуба Коласа і «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча з выдатнымі мастацкімі ілюстрацыямі В. Шаранговіча атрымалі высокую ўзнагароду і сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. Праведзеныя яго мастацкія выставы ў розных гарадах Польшчы паспрыялі наданню вуліцам у Гайнаўцы на Падляшшы імёнаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, а ён сам атрымаў ганаровае званне Заслужаны дзеяч культуры Польшчы.

У сваёй аўтабіяграфічнай кнізе «Ген жыцця» ён пісаў: «Заўсёды стаяў цвёрда на роднай зямлі, якая праз Бога адпушчаны час прыме мяне ў свае цёмныя абдымкі». І яна яго прыняла, а мы будзем наватаяць гэтую ўнікальную Асобу і Вялікага мастака!

3 студзеня 2022 года беларускі літаратурна-гістарычна-краязнаўчы свет азмрочыла навіна: культура Беларусі страціла яшчэ адну ўнікальную асобу – пайшоў з жыцця літаратуразнаўца, пісьменнік, публіцыст, гісторык, краязнаўца, выдатны грамадскі дзеяч краіны **Адам Восіпавіч МАЛЬДЗІС**.

На паліцах бібліятэкі грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» стаяць сем тамоў пад агульнай назвай «Вяртанне». Усе яны былі складзены пад рэдагаваннем і ўбачылі свет пры асабістым удзеле А. Мальдзіса – бясменнага кіраўніка камісіі «Вяртанне архіўных, бібліятэчных і музейных каштоўнасцяў» Беларускага фонду культуры, якую ён узначальваў з моманту яе стварэння ў 1988 годзе да апошняга дня свайго зямнога жыцця. Адам Восіпавіч быў першы, хто вынайчыў ідэю вяртання гістарычных каштоўнасцяў на Радзіму, а прапонуе дырэктарам Нацыянальнага навукова-асветніцкага цэнтра імя Францыска Скарыны, давёў яе да навуковага абгрунтавання і міжнароднага прызнання. Як прапагандыст сваёй ідэі, выкарыстоўваючы мандат Беларускага фонду культуры, А. Мальдзіс практычна вярнуў ролю паўнамоцнага прадстаўніка Беларускай культуры на міжнародных форумах, прысвечаных праблемам рэзтывітўці нацыянальных каштоўнасцяў у Рыме, Парыжы, Нью-Ёрку, Варшаве, Вільні, Маскве. Дзякуючы працы Адама Восіпавіча і яго камісіі «Вяртанне» Беларусь упершыню даведалася, што і дзе беларускае знаходзіцца ў свеце.

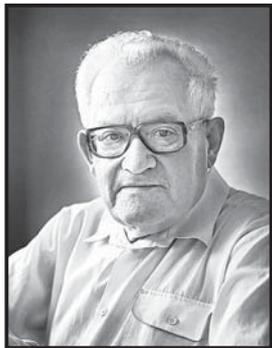
Мальдзіс-энцыклапедыст вядомы ўсім, хто калі-нікалі звяртаўся да яго з просьбай зазірнуць у яго картатэку. Там можна было знайсці адказы на самыя складаныя пытанні: па гісторыі, літаратуры і нават... па рэцэптуры страў. Мабыць, ні адна важная беларуская грамадская ўрачыстасць не абыходзілася без Мальдзісавых падарункаў (з яго асабістага архіва, бібліятэкі, фотаальбома). Адам Восіпавіч шчыра адораваў усіх як сваімі ведамі, так і набыткамі свайго багаццяга жыццёвага вопыту.

Пэралічыць усе навуковыя, літаратуразнаўчыя, культуралагічныя працы Адама Мальдзіса – справа нялёгка. Але яны, як значаюць даследчыкі яго творчасці, маюць быць аднесены да такога паняцця, як экалогія культуры. Незаўжды помняцца яго публіцыстычныя выступленні, прысвечаныя захаванню спадчыны Радзівілаў пад час міжнароднай канферэнцыі «Нясвіж – як агульнаеўрапейская каштоўнасць», яго нястомныя пошукі Крыжа Ефрасіні Полацкай і нарэшце (як прыклад для нас усіх) краязнаўчыя кнігі: пра сваю Малую Радзіму «Астравеччына – край дагагі...» і Вялікую Радзіму – «Шляхі вялі прыз Беларусь».

Шматгранная дзейнасць Адама Восіпавіча – гэта і шасцітомны бібліяграфічны слоўнік «Беларускія пісьменнікі», і ўдзел у стварэнні акадэмічнай гісторыі беларускай літаратуры (Дзяржаўная прэмія Беларусі імя Якуба Коласа, 1980 г.), і даследаванне беларуска-літоўскіх, беларуска-польскіх гістарычных сувязяў. Яго намаганніямі стваралася грамадскае аб'яднанне «Міжнародная асацыяцыя беларусістаў», ганаровым старшынёю якога з'яўляўся Адам Восіпавіч.

За сваю шматгранную дзейнасць і адданасць нацыянальнай культуры прафесар, доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс узнагароджаны медалём і ордэнам Францыска Скарыны, многімі ганаровымі знакамі міжнародных і айчынных арганізацый, у тым ліку Беларускага фонду культуры – «Руліўцу. Стваральніку».

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» выказваюць шчырыя спачуванні родным, сябрам, калегам Васілю ШАРАНГОВІЧУ і Адаму МАЛЬДЗІСА.

У 2022 годзе спаўняецца

(падаецца ў зваротна-храналагічным парадку)

Полацк (пад 862, Віцебская вобласць), горад, цэнтр раёна – 1160 гадоў з часу першага ўпамінання ў «Аповесці мінулых гадоў».

Полацкае княства (862 – 1504), адно з самых старажытных дзяржаўных утварэнняў усходніх славянаў з цэнтрам у Полацку – 1160 гадоў з часу першага ўпамінання.

Беларуская Праваслаўная Царква (992), кананічнае царкоўна-адміністрацыйнае аб'яднанне праваслаўных епархій у межах Беларусі – 1030 гадоў з часу заснавання.

Пінск (пад 1097, Брэсцкая вобласць), горад, цэнтр раёна – 925 гадоў з часу першага ўпамінання ў «Аповесці мінулых гадоў».

Барысаў (1102, Мінская вобласць), горад, цэнтр раёна – 920 гадоў з часу заснавання полацкім князем Барысам Усяславічам.

Гомель (1142, Гомельская вобласць), горад, цэнтр раёна і вобласці – 880 гадоў з часу першага ўпамінання ў Іпацьеўскім летапісе.

Рагачоў (1142, Гомельская вобласць), горад, цэнтр раёна – 880 гадоў з часу першага ўпамінання ў Іпацьеўскім летапісе.

Слонім (пад 1252, Гродзенская вобласць), горад, цэнтр раёна – 770 гадоў з часу першага ўпамінання ў Іпацьеўскім летапісе.

Ягайла (у праваслаўі Якаў, у каталіцтве Уладзіслаў; 1352(?) – 1434), вялікі князь ВКЛ, кароль Польшчы, заснавальнік дынастыі Ягелонаў – 670 гадоў з дня нараджэння.

Сянно (1442, Віцебская вобласць), горад, цэнтр раёна – 580 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

Драгічын (1452), горад, цэнтр раёна – 570 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

Жлобін (1492, Гомельская вобласць), горад, цэнтр раёна – 530 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

Радзівіл Мікалай (мянушка Руды; 1512 – 1584), дзяржаўны і ваенны дзеяч ВКЛ – 510 гадоў з дня нараджэння.

Хойнікі (1512, Гомельская вобласць), горад, цэнтр раёна – 510 гадоў з часу першых звестак.

Макоўскі Тамаш (1562 ці 1575 – каля 1630), гравёр, картограф, друкар, мастак, творчасць якога звязаная з мастацкім жыццём Беларусі, Літвы і Польшчы, – 460 гадоў з дня нараджэння.

Клічаў (1592, Магілёўская вобласць), горад, цэнтр раёна – 430 гадоў з часу першага ўпамінання ў гістарычных крыніцах.

Рустэм Ян (1762 – 1835), жывапісец, рысавальшчык, педагог, творчасць якога звязаная з мастацкім жыццём Беларусі і Літвы, – 260 гадоў з дня нараджэння.

Азаровіч Надзея Апалонаўна (сцэнічны псеўданім Азаровіч 1-я, па мужу Навіцкая; каля 1802 – пасля 1826), артыстка балета і драмы, першая пантамічная танцоўшчыца ў балетах Агюста і Ш. Дзідло – 220 гадоў з дня нараджэння.

«Энеіда навыварат» (пасля 1812 г. і не пазней пачатку 1830-х гг.), ананімная парадыйна-сатырычная паэма, адзін з першых буйных твораў беларускай літаратуры новага часу – 210 гадоў з часу напісання.

«Мужыцкая праўда» (1862, Гродзеншчына – 1863), першая беларускамоўная нелегальная рэвалюцыйна-дэмакратычная газета – 160 гадоў з пачатку выдання.

Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі (1932, Мінск), вядучая вышэйшая навуковая ўстанова нацыянальнай сістэмы адукацыі ў галіне музычнага мастацтва – 90 гадоў з часу стварэння (адкрытая 15.11.1932).

Цэнтральны батанічны сад НАН Беларусі (1932, Мінск), адзін з буйнейшых батанічных садоў Еўропы, дзяржаўная навуковая ўстанова – 90 гадоў з часу стварэння.

Гродзенскі абласны драматычны тэатр (1947, Гродна), установа культуры, заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь, лаўрэат прэміі імя народнага артыста СССР Кірылы Лаўрова (Расія, 2012) – 75 гадоў з часу стварэння.

«Мастацкая літаратура» (1972, Мінск), выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства – 50 гадоў з часу падпісання загада аб стварэнні.

У гэтымесе добродзеям

Напростае фінансавае становішча ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчай газеты», які выдае фонд, змушае нас час ад часу звяртацца да сяброў, калегаў і проста неабыхавых асобаў з просьбамі аб матэрыяльнай дапамозе. Фонд культуры з удзячнасцю прымае ад неабыхавых людзей ахвяраванні, што ідуць у асноўным на пагашэнне запазычанасці за арэнду памяшкання.

Мы ўдзячныя ўсім, хто адгукнуўся цягам снежня. Сёння назавем тых, хто падставіў плячо ў мінулым месяцы. Гэта шчырыя нашы сябры (прозвішчы ды імёны падаем так, як яны да нас прыходзяць):

Шкляр В.А., Жилевич, Даронін М.С., Сороко Валерый Ілларионовіч (падпісаў 5 экзэмпляраў «КГ»).

Шчыра ўдзячныя ўсім і кожнаму! Разам мы зможам адолець розныя выпрабаванні!

Для тых жа, хто таксама хацеў бы дапамагчы Беларускаму фонду культуры, падаем варыянты, як гэта можна зрабіць.

Па-першае, грошы можна пералічыць (з пазнакаю «Ахвяраванне») у любым банку на рахунак БФК: BY81BLBB30150100081886001001, г. Мінск, ОАО «Белінвестбанк», дырэцыя по г. Мінску, код BLBBVY2X, УНП 100081886 (ахвяраванне або падтрымка «Краязнаўчай газеты»).

Грошы можна пералічыць і праз АРІП. Для гэтага трэба:

1. Выбраць: Пункт «Система «Расчёт»» (ЕРІП) Благотворительность, общественные объединения Просветительские, культурно-досуговые Белорусский фонд культуры Пожертвование
2. Выбраць паслугу, што аплачваецца: Пожертвование.
3. Для аплаты паслугі Пожертвование ўвядзіце свае прозвішча, імя, імя па бацьку.
4. Правяршыць карэктнасць інфармацыі.
5. Ажыццявіць плацёж.

Калі Вы ажыццявіце плацёж у касе банка, калі ласка, паведаміце касіру аб неабходнасці правядзення плацяжу праз сістэму «Расчёт» (ЕРІП).

Выканка Беларускага фонду культуры, рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»

Дзе варт пабыць

«Добры Вечар, шчодры Вечар...»

Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту ў Азярцы запрашае ў наступную суботу, 15 студзеня, на абрадавае мерапрыемства «Шчадрэц».

Даўні звычай адзначаць вечар напярэдні Новага года паводле старога стылю называўся Шчодрык, Шчадрэц. У гэты дзень гатавалі другую (багатую, шчодрую) куццю, бліны з верашчакай і смажанай каўбасой, кашы, крупнік і іншую ежу, дзе стравам надаваўся магічна-абрадавы сэнс. Шчадрэц – вечар варажбы. Таксама гурт шчадроўнікаў разам са «Шчадрай» – прыгожай дзяўчынай, якую апраналі ў святочнае адзенне, абыходзіў двары, спяваючы песні-шчадроўкі, устаўляючы гаспадара і гаспадыню.

На імпрэзе гасцей чакае рэканструкцыя абраду «Шчадраванне», батлеечны спектакль, зімовыя забавы і гульні, беларускія народныя танцы, майстар-класы, традыцыйныя варажбы і выступ фальклорнага калектыву. Падрабязней чытайце на сайце музея.

Паводле паведамлення арганізатараў

На тым тыдні...

Ратуемся спадчынай

* Літаратурна-мастацкая экспазіцыя «**Калядныя чуды**» пачала працу ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры **21 снежня**. Назва свята – Каляды – мае язычніцкія карані. Традыцыйна Каляды звязваліся з днём зімовага сонцастаяння і сімвалізавалі пачатак новага года, як сонечнага, так і сельскагаспадарчага. Калі на нашыя землі прыйшло хрысціянства, свята ўвабрала ў сябе новыя рысы: пачаткам Калядаў стала Нараджэнне Хрыстовае, а канцом – Вадохрышча.

У экспазіцыі прадстаўлены працы беларускіх даследчыкаў, якія распавядаюць пра народныя святочныя звычай і шляхецкія калядныя забавы. Наведнікі бачаць, як адлюстроўваліся зімовыя святы ў творчасці пісьменнікаў і якая існавала літаратурная традыцыя віншаванняў. Зімовую атмасферу ствараюць карціны з фондаў музея.

* **31 снежня** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь працуе праект, прысвечаны **рэстаўрацыі ўнікальных помнікаў сакральнага мастацтва Беларусі XVIII – XIX стст.** са збораў музея, фонды якога налічваюць амаль 500 тысячачай артэфактаў. Гэты праект – вынік руплівай працы мастака-рэстаўратора Юлія Дранец. На выставе можна пабачыць, напрыклад, адрэстаўраваныя ў 2021 г. двухстворкавыя царскія вароты (XIX ст.), паліхромную скульптуру анёлаў (XVIII ст.), медальёны з жывапіснымі выявамі святых і скразной разьбой з царскіх варотаў XVIII ст., паліхромную скульптуру Хрыста (XIX ст.). Гэтыя прадметы прадстаўляюць чатыры этнаграфічныя рэгіёны краіны: Заходняе Палессе, Паазер'е, Панямонне і Цэнтральную Беларусь – і даюць уяўленне пра беларускую сакральную разную скульптуру, распаўсюджаны ў XVIII – XIX стст. від народнага мастацтва.

* Валожынскі краязнаўчы музей **22 снежня** адкрыў выставу «**На добры ўспамін...**» з фотаздымкамі Уладзіслава Лучэвіч (Станкевіч), заслужанага дзеяча культуры БССР і жонкі беларускага класіка Янкі Купалы, якая рупліва прасоўвала справу стварэння музея паэта. Уладзіслава

Францаўна – урадженка Валожыншчыны, а менавіта мястэчка Вішнева. У снежні 2021 г. адзначалася 130-годдзе з яе дня нараджэння.

* **Круглы стол «Кнігі і людзі**», прымеркаваны да 100-годдзя Сцяпана Александровіча, адбыўся **22 снежня** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Сцяпан Хусейнавіч – урадженец татарскай сям'і з Капыля, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, настаўнік, таленавіты пісьменнік, літаратуразнаўца, краязнаўца, доктар філалагічных навук, прафесар – адкрываў для беларусаў малавядомыя старонкі з гісторыі айчыннай літаратуры. Сцяпан Александровіч развіваў жанры пісьменніцкай біяграфіі, краязнаўчага і біяграфічнага нарыса. Асабліваю ўвагу аддаваў жыццю і дзейнасці Ф. Скарыны. Даследаваў гісторыю народніцкага часопіса «Гоман», газет «Наша доля», «Наша Ніва» і іншых.

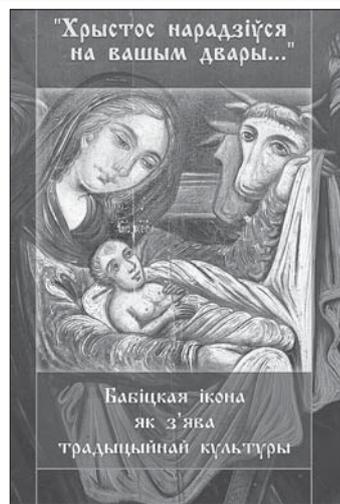
* **Экспазіцыя «Хто ты, народ рома?..»** адкрылася **22 снежня** ў Мазырскім аб'яднаным краязнаўчым музеі ў межах нямецка-беларускага праекта пра генацыд цыган на тэрыторыі Беларусі ў часы Вялікай Айчыннай вайны. На банерах размешчаны інтэрв'ю з рома, якія сталі сведкамі генацыду, карта Беларусі з адзначанымі на ёй нацысцкімі лагерамі смерці, архіўныя фота. Выстава падсумоўвае працу 2019 – 2020 гг.

Нямецкага адукацыйнага цэнтра «За мір», Беларускай цыганскай дыяспары, Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур і Гістарычнай майстэрні імя Л. Левіна па захаванні памяці пра ахвяраў фашыстаў.

* **Выстава мастацкага тэкстылю** памяці Алы Непачаловіч (1951 – 2021) «**Жыва**» распачалася ў галерэі «Універсітэт культуры» **23 снежня**. Таксама можна будзе пазнаёміцца з работамі яе вучняў з фондаў кафедры дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

У тэкстыльных кампазіцыях Алы Іванаўны прадэманстраваныя своеасаблівыя сінтэз ідэі і матэрыялу, арыгінальныя стылістычныя распрацоўкі і наватарскія тэхналагічныя прыёмы, прасочваецца цесная сувязь з нацыянальнымі традыцыямі. Есць і ўласцівае сучаснаму мастацтву імкненне да лаканічнасці, вобразнага мінімалізму. Сярод знакамітых яе працаў габелены «Адлюстраванне», «Барысаў», «Вясновыя саната», тэкстыльная графіка «Сутонне», «Нябесны світак»; серыі ручнікоў «Па матыхах слупчкіх паясоў», «Палескія матывы».

* **Гомельскі філіял Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускага традыцыйнага мастацтва імя Ф.Г. Шклярава з 24 снежня** «прытуліў» некалькі мастацкіх помнікаў, аб'яднаных агульнай выяўленчай традыцыяй. Гэта чатыры іконы Нараджэння Хрыстовага бабіцкай ікананіснай

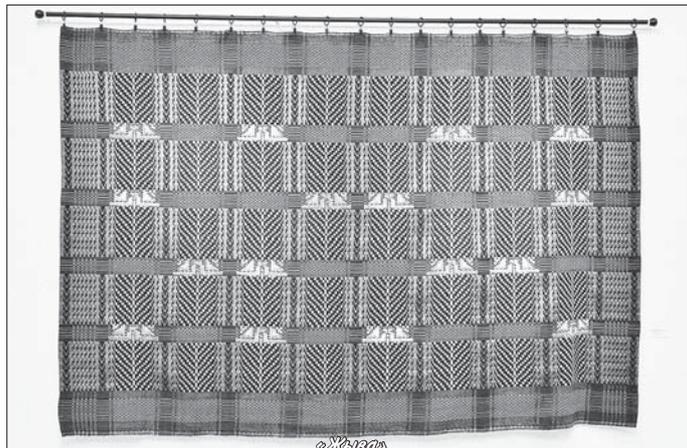

Бабіцкая ікона як з'ява традыцыйнай культуры

школы – спраўдныя шэдэўры народнага рэгіянальнага ікананісма. Выстава пад назвай «**Хрыстос нарадзіўся на вашым двары...**» – сумесны праект музея разам з Гомельскай епархіяй Беларускай Праваслаўнай Царквы і музеем Гомельскага палацава-паркавага ансамбля.

* У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага **31 снежня** адкрылася выстава «**Займальная фотатэхніка**», прысвечаная паходжанню і канструкцыі фотаапарата, гісторыі фатаграфіі і тэхнікі. Можна пабачыць мадэлі камер з Германіі, Японіі, СССР, Польшчы, Чэхаславакіі, ЗША, Францыі, Кітая, Вялікабрытаніі. Найстарэйшы экспанат датуецца 1905 г. Выстаўленыя і такія рэдкія рэчы, як праекціровачныя мадэлі «Зеніта» 1980-х гг., стэрэафотаапараты, мікрафотаапараты. Дапаўняюць экспазіцыю здымкі Мінска 1980-х гг. Вадзіма Качана, арыгінальныя фотакарткі з відамі горада 1900 – 1920-х гг., прыстасаваны для праўкі здымкаў.

Скарыстаная інфармацыя Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, Валожынскага краязнаўчага музея, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Мазырскага аб'яднанага краязнаўчага музея, галерэі «Універсітэт культуры», Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускага традыцыйнага мастацтва імя Ф.Г. Шклярава.

Шклярава

«Любіце і беражыце родную мову...»

4 студзеня споўнілася 70 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага вучонага-мовазнаўца, прафесара Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.А. Куляшова, педагога і паэта, уладжэнца старажытнага мястэчка Стрэшын, што на Жлобіншчыне, Васіля Іванавіча РАГАЎЦОВА (1952 – 2016).

Ён пайшоў з жыцця заўчасна, нечакана і трагічна – у сакавіку 2016 года. Яго цела знайшлі ў Дняпры прыкладна за 25 кіламетраў ад Магілёва праз два тыдні пасля гібелі. Яму было 64 гады. Многа гэта ці мала? Для В. Рагаўцова халіпа, каб пакінуць прыкметны след у навуцы і паэзіі.

Наш зямляк паспеў абараніць докторскую дысертацыю па філалогіі, стаў аўтарам шматлікіх навуковых прац,

прывесчаных розным пытаннем беларускага мовазнаўства. У прыватнасці, вучоны склаў унікальны ў беларускім мовазнаўстве энцыклапедычны даведнік «Мовы свету» (Магілёў, 2009), дзе падаюцца рознабачковыя звесткі пра 400

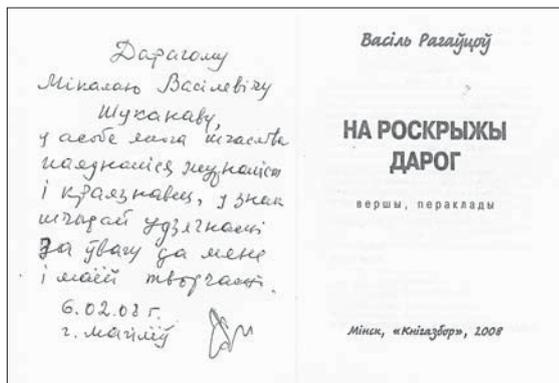
найбольш распаўсюджаных моў свету. Вучонаму належыць шэраг навучных дапаможнікаў (з графычым Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь) для студэнтаў філалагічных факультэтаў ВУНУ Беларусі. Яго працы друкаваліся як у айчынных, так і замежных (расійскіх, украінскіх, польскіх) навуковых часопісах і зборніках.

Зарэкамендаваў сябе В. Рагаўцоў і як адмысловы паэт. Першы яго верш быў надрукаваны ў 1967 г. у жлобінскай раённай газеце «Камуніст». Ён – аўтар многіх паэтычных зборнікаў: «Сутонне» (1995), «Адмыслоўцы» (2007), «Імгненне і Вечнасць» (2010), іншых. Апрача таго, асобныя вершы паэта змешчаныя ў хрэстаматыі для вучняў старэйшых класаў «Сэрцам роднага слова краніся» (Мінск, 1998), анталогіі беларускай паэзіі XX ст. «Краса

і сіла» (Мінск, 2003), дапаможніку для 10 класа А. Змушко «Беларуская мова і чытанне» (Мінск, 2007), у многіх літаратурных зборніках, часопісах, газетах. Трапна сказаў пра яго творчасць Алесь Письменко: «Думка, пачуццё і адметная лексіка – вось тры тры кіты, на якіх трымаецца паэзія Васіля Рагаўцова».

Васіль Іванавіч да апошняга дзён жыцця падтрымліваў сувязь з роднай Жлобіншчынай, цэнтральнай раённай бібліятэкай. Сваім землякам ён пакінуў наказ: «Шаноўныя сябры, любіце і беражыце родную мову! Чытайце беларускую літаратуру. Гэта вялікая літаратура!»

Мікалай ШУКАНАЎ

Будзем памятаць мя...

Вялікая страта

Беларускае свядомае патрыятычнае грамадства панесла вялікую страту. 16 снежня на 61-м годзе жыцця пайшла ў іншы свет Ірына Аркадзеўна Цуканавы-Бірукова. Яна сябе засведчыла на ніве беларускага культурнага жыцця як актыўны працаўнік музычна-літаратурнай творчасці. Ірына была названым членам Мінскага аматарскага літаратурна-музычнага аб'яднання «Галактыка», уваходзіла ў яго кіраўніцтва. Як творчая асоба, яна брала ўдзел ва ўсіх выпусках літаратурных альманахаў гэтага аб'яднання. Ірына была чалавек шчодрай душы, вельмі выхаваны, карэктны і адначасова вельмі актыўны.

Нарадзілася 18 сакавіка 1961 года ў Астрашчым Гарадку Мінскага раёна. Скончыла архітэктурна-будаўнічы тэхнікум у 1982 годзе. Працавала ў адным з мінскіх НДІ. Маючы адукацыю архітэктара, яна вельмі прыгожа, па-архітэктурнаму строіла адносіны з членамі нашага аб'яднання. Архітэктурнасць тасуючы паміж ёю і тым, з кім яна кантактавала, была на вышэйшым узроўні.

Ірына вылучыла асобную кніжку апагавданню і казак «Залатое сэрца», рэдактарам якой быў прафесійны журналіст і літаратар Алесь Гібок-Гібоўскі. На сямідзесяці старонках гэтай прыгожай і прачотна ілюстраванай кніжкі ў блакітнай вокладцы лаўрэат прэміі «Залатое пяро» знайшоў «цікавы зымальны сюжэт, добрую жывую і глыбокі духоўны сэнс». Ён адзначыў, што творы Ірыны пранізаны стваральным светапоглядам, напоўненым святлом і любоўю. І што аўтарка працягвае традыцыі высокай духоўнасці і сувязь з уласнымі гістарычнымі каранямі. Як вынік рэдактара – вельмі жывая вобразнасць яе твораў робіць іх у немай ступені кінематаграфічнымі.

Ірына па прыродзе была слявачкай і актрысай. З дзяцінства любіла спяваць, іграла ў школьным тэатры. У дарослым узросце стала актрысай народнага тэатра малых формаў «Альянс», дзе напоўніцу раскрывае яе цудоўны талент пераўвасаблення. У літаратуру прыйшла параўнальна нядаўна і засведчыла сябе выдатнымі творамі ў жанры малой прозы, а таксама творами для дзяцей. Адзначылася яна і ў складанні вершаў. Як кажучь, для ўлюбленага ў сваю справу чалавека – праца смачней за хлеб, саладзей за ваду, прыемней за сон. Кожную вольную хвіліну Ірына аддавала літаратурнай творчасці.

Да стварэння «Галактыкі» Ірына Аркадзеўна была актыўным удзельнікам літаратурных клубаў «Экватар», «ЛітЭра» і інш.

Друкавалася ў дзіцячых выданнях «Качели», «Рюкзачок», часопісах «Пралеска», «Сваты», «Однако, жизнь», у газетах «Друг пенсионера», «Здоровье пенсионера», «Шапоклёк», у альманахах «Літаратурны экватар» і «Голас «Галактыкі»», у зборніку духоўнай паэзіі, мастацкай прозы і публіцыстыкі «За всё Создателю спасибо!».

У 2020 годзе ў выдавецтве «Каўчэг» Ірына вылучыла асобную кніжку апагавданню і казак «Залатое сэрца», рэдактарам якой быў прафесійны журналіст і літаратар Алесь Гібок-Гібоўскі. На сямідзесяці старонках гэтай прыгожай і прачотна ілюстраванай кніжкі ў блакітнай вокладцы лаўрэат прэміі «Залатое пяро» знайшоў «цікавы зымальны сюжэт, добрую жывую і глыбокі духоўны сэнс». Ён адзначыў, што творы Ірыны пранізаны стваральным светапоглядам, напоўненым святлом і любоўю. І што аўтарка працягвае традыцыі высокай духоўнасці і сувязь з уласнымі гістарычнымі каранямі. Як вынік рэдактара – вельмі жывая вобразнасць яе твораў робіць іх у немай ступені кінематаграфічнымі.

З'яўлялася дыпламантам міжнародных літаратурных конкурсаў у намінацыі «Паэзія» і «Проза»: дыпламант Міжнароднага літаратурнага конкурсу «Сузор'е духоўнасці – 2019» у намінацыі «Паэзія». Таксама Ірына была профі ў паэтычнай дэкламацыі, пра што сведчыць дыплом ХХІІІ адкрытага конкурсу аўтар-

скай песні, паэзіі і візуальных мастацтваў «Віцебскі лістапад – 2019». Колькі паэтаў у яе навучыліся гэтому майстэрству! А з якой асалодай яна сама дыкламавала творы беларускіх аўтараў!

А як Ірына выдатна спявала! Як яна выконвала акапэла песні «Чабарок», «Шось у лесе гукае», «Ой, рэчанька-рэчанька», «Ой, рано-рано».

Ірына вылучыла асобную кніжку апагавданню і казак «Залатое сэрца», рэдактарам якой быў прафесійны журналіст і літаратар Алесь Гібок-Гібоўскі. На сямідзесяці старонках гэтай прыгожай і прачотна ілюстраванай кніжкі ў блакітнай вокладцы лаўрэат прэміі «Залатое пяро» знайшоў «цікавы зымальны сюжэт, добрую жывую і глыбокі духоўны сэнс». Ён адзначыў, што творы Ірыны пранізаны стваральным светапоглядам, напоўненым святлом і любоўю. І што аўтарка працягвае традыцыі высокай духоўнасці і сувязь з уласнымі гістарычнымі каранямі. Як вынік рэдактара – вельмі жывая вобразнасць яе твораў робіць іх у немай ступені кінематаграфічнымі.

Ірына была поўная сіл, натхнення і творчай энергіі для ажыццяўлення ўсяго задуманага. Яе галоўным «зорным прызначэннем» было свяціць людзям, прыкладаючы да гэтага свой розум, талент і шчодрасць душы.

Ірына вельмі ганарылася сяброўствам з вядомымі беларускімі майстрамі пэнзды і піра Уладзімірам Ісачанкам, Надзеяй Салейка, Алесем Гібок-Гібоўскім, Міколам Шабовічам, Дзмітрыем Пятровічам, Верай Буландэ, Лізаветай Палісэ, Аляксеем Шалахоўскім і інш.

«Галактыянка» Цуканавы-Бірукова была лёгкай на ўздым, любіла наведваць тыя мясціны Бацькаўшчыны, дзе жывуць яе даўнія і надзейныя сябры, такія, як Надзея Салейка, і новыя прыемныя знаёмыя, як вядомы фотамастак Уладзімір Цвірко. За межамі Беларусі надарылася ўбачыць

каралеўскі Кракаў, горы Закапанэ і... знакамітую Венскую оперу.

Вялікай павагай у Ірыны карысталіся выпускі «Краязнаўчай газеты».

Акрамя кіраўніцтва «Галактыкай», Ірына з'яўлялася аўтарам ідэі, праграмы, вядучай гасцёўні «Радасцея» – яшчэ адным літаратурна-музычным праектам, які ўнёс свой нацыянальны каларэт у культурнае жыццё мінчукоў. Праект знаёміў гасцей з народнымі святамі і традыцыямі беларусаў (Дабравешчанне, Саракі, Лельнік, Вялікдзень, Радаўніца, Сёмуха, Купалле, Пакровы), танцамі, спевамі і народнымі строямі беларусаў, украінцаў, рускіх, цыган, з жыццяпісамі сусветна вядомых спевакоў. Іра прапаноўвала гульні, выяўляла гасцей спяваць вяселья прыпеўкі, запальвала ўсіх сваім энтузіязмам, вельмі лёгка і пластычна танчыла. Прыгожым завяршэннем такіх тэматычных вечарын было абавязковае чаюванне «ад траўніцы Арыны» (так яна любіла называць сябе). Сапраўднае Радасцея, Берагін, што радасна прыгадвае да ўсіх станючую энергію добрым словам і добрымі справамі!

Пад час пандэміі, калі творчыя сустрэчы былі толькі ў рэжыме анлайн, Ірына адкрыла ў сабе талент фотамастака, пра што сведчаць выдатныя фатапейзажы Лошыцкага парку.

Як казаў яе любімы сын Яўген, якога Ірына выхавала з любоўю і матчынай ласкай сапраўдным беларусам, што для яго маці кожны добры чалавек на яе шляху быў вялікай каштоўнасцю, і калі яна сустракала нейкага чалавека з нейкім талентам, яна дбала пра яго, спрабавала ўсё зрабіць, каб яго талент расквітнеў. Яна сэрцам сагрывала жонка-нама, не шкадуючы свайго часу і сваіх намагаўняў. Бясконцасць яе любові застанецца ў нас. І найлепшае, што мы можам зрабіць для Ірыны, гэта несці святло і дабро яе душы, несці праз сябе.

У бліжэйшы час рыхтуецца да друку яшчэ адна беларускамоўная кніга твораў Ірыны, аб якой яна так марыла. Магчыма, з'явіцца дыск з яе спевамі.

У сэрца гарачых прыхільнікаў беларушчыны і аб'яднання «Галактыка» Ірына Цуканавы-Бірукова назавасёды застанецца светлай з'явай нашага жыцця. Бывай, наша дарагая «галактыянка», паплечніца і сяброўка!

Кацярына МЯШКОВА,
паэтка і публіцыстка,
кіраўнік Мінскага літаратурна-музычнага аб'яднання «Галактыка»

Краязнаўчыя чытанні ў Карэлічах

16 снежня ў Маладзёжным цэнтры культуры адбыліся XIV Карэліцкія краязнаўчыя чытанні, арганізаваныя Інстытутам гісторыі НАН Беларусі і Карэліцкім райвыканкамам. З прывітальным словам да ўдзельнікаў звярнуўся старшыня Карэліцкага райвыканкама Генадзь Шатуеў.

Перад пачаткам канферэнцыі адбылася прэзентацыя зборніка навуковых артыкулаў «Карэлічы і Карэліцкі раён: рэгіянальны асаблівасці развіцця X – XX стст. Беларусь праз прызму рэгіянальнай гісторыі». У зборнік увайшлі даклады XI – XIII Карэліцкіх краязнаўчых чытанняў. Загадчык аддзела спецыяльных гістарычных даследаванняў Інстытута гісторыі НАН Беларусі Аляксандр Доўнар адзначыў, што ў кнізе разглядаюцца шматлікія пытанні археалогіі, гісторыі і культуры рэгіёну. Дырэктар Карэліцкага раённай бібліятэкі Лілія Арцюх дадала, што кніга трапіла ў бібліятэкі раёна, і жыхары ў бліжэйшы час змогуць з ёю азнаёміцца.

Традыцыйны сялянскі касцюм канца XIX – пачатку XX ст.

Чарговая канферэнцыя на тэму «Гісторыка-культурная спадчына Карэліччыны» сабрала ўдзельнікаў, сярод якіх былі вучоныя Акадэміі навук, беларускіх універсітэтаў і мясцовыя краязнаўцы. Навуковыя супрацоўнікі аддзела археалогіі Інстытута гісторыі НАН Беларусі Святлана Велент-Шчэрбач і Алег Ткачоў свае выступленні прысвяцілі вынікам даследавання стаянкі каменнага веку Вобрына і помнікам археалогіі ў басейне Ушы. Загадчык аддзела археаграфіі Беларускага навукова-даследчага інстытута дакументазнаўства і архіўнай справы Валерый Пазнякоў даследаваў гісторыю Беразавецкага замка і яго ўладальнікаў.

А. Доўнар распавядаў пра фарміраванне Карэліцкага маентка ў XVI – XVII стст., Уладзімір Пашкевіч даследаваў Карэлічы па інвентарах XVIII ст. Не абышлі ўвагай вучоныя і Карэліцкую мануфактуру. Прафесар Сяргей Сергачоў прысвяціў свой даклад майстрыхам карэліцкіх габеленаў. У цэнтры ўвагі Дзмітрыя Лішня была асоба графа Ваўжынца Путкамера. Супрацоўнік Інстытута літаратуразнаўства Ігар Шаладонаў звярнуўся ў сваім выступленні да творчасці Янкі Брыля, дацэнт Мінскага лінгвістычнага ўніверсітэта Ала Баранова – да выхаваных аспектаў творчасці Міколы Бусько, а дырэктар Карэліцкага краязнаўчага музея Дзмітрый Арцюх раска- заў пра яўрэйскага паэта Іцхака Кацэнэльсана.

Святар Уладзімір Каляда разгледзеў гісторыю прыходаў у Вялікіх і Малых Жухавічах. Супрацоўнікаў музея «Замкавы комплекс "Мір"» Вераніку Красоўскую і Наталлю Кавалевіч зацікавіла асоба князя Дамініка Гераніма Радзівіла і гісторыя продажу мястэчка Карэлічы ў XIX ст. Аўтар гэтых радкоў сваё выступленне прысвяціла гісторыі школы ў Карэлічах (пра што «Краязнаўчая газета» паставіць змясціць матэрыял. – Рад.). Загадчык аддзела рамесніцкай дзейнасці Карэліцкага Дома рамёстваў Юлія Баяронка раскавала пра верхнюю вопратку беларускіх сялянцаў канца XIX – пачатку XX ст. і прадман- стравала адноўленыя домам рамёстваў сялянскі касцюм.

Таксама ўдзельнікі канферэнцыі змаглі пазнаёміцца з кніжнай выставай «Карэліччына: любові мой край» і вырабамі Карэліцкага раённага Дома рамёстваў.

Святлана КОШУР
Фота Алены ЛІСОЎСКОЙ

Жыццё музея працяглася ў 30 гадоў

У снежні Мастоцка-этнаграфічны музей імя Я.Н. Драздовіча, што ў Германавічах, святкаваў сваё 30-годдзе. На вечарыну ўспамінаў «Жыццё музея працяглася ў 30 год» завітала першы дырэктар музея Ада Райчонак.

Як жа ўсё пачыналася? У далёкіх 1980-х Ада Эльёўна, на той час настаўніца Германавіцкай сярэдняй школы, пачала працу па заснаванні гісторыка-краязнаўчага музея.

Падчас мерапрыемства яна раскавала аб першых кроках музея: зборы музейных прадметаў, афармленні экспазіцыі, падрыхтоўцы экскурсій. Шчыра дапамагаў ёй сын Міхась Райчонак, які вельмі цікавіўся краязнаўствам. Ада Эльёўна змагла далучыць да музейнай справы цікаўных вучняў.

На свяце прысутнічалі настаўніца Германавіцкай сярэдняй школы Марына Фёдарова і патранажная медсястра мясцовай амбулаторыі Наталля Ліпская, якія яшчэ вучнямі сярэдняй класаў пачалі дапамагаць свайму класнаму кіраўніку Адзе Эльёўне. Былія вучанцы звярнуліся да сваёй настаўніцы са словамі падзякі за тое, што іх дзяцінства і школьнае юнацтва было цікавым, насычаным краязнаўчымі вандрўкамі, пошукам музейных прадметаў, экскурсіямі і падарожжамі.

9 мая 1985 года быў адкрыты гісторыка-краязнаўчы музей у Германавіцкай сярэдняй школе. У выніку пошукавай работы межы яго пашырыліся: у 1989 годзе заснаваны пакой баявой славы 1406-га зенітна-артылерыйскага палка.

Напрыканцы 1991 года адшольнага музея адгалінаваўся Германавіцкі музей культуры і побыту, у якім Ада Эльёўна стала першым дырэктарам.

Амаль чвэрць стагоддзя Мастоцка-этнаграфічны музей імя Я.Н. Драздовіча ўзначальвае Людміла Казіміраўна Навіцкая. Яна адзначыла, што на пачатку працы ў музеі адчувала падтрымку краязнаўцаў Ады Эльёўны і Кліменція Ар-

сеньевіча Кожана, які пэўны час быў навуковым супрацоўнікам музея. Менавіта яны заклалі трывалы падмурак, на якім трыццаць гадоў паспяхова развіваецца ўстанова культуры, дзякуючы зладжанай працы згуртаванага, мэтанакіраванага, творчага калектыву.

У першыя гады дзейнасці на базе музея па ініцыятыве Ады Эльёўны пачалася адраджэнне народных рамёстваў – ткацтва і ганчарства. Аб тым, як асвойвалі гэтую складаную працу, паведамілі Ганна і Сяргей Рымдзёнкі. Зараз іх імёны вядомыя за межамі раёна, і нават вобласці.

Сяргей Леанідавіч узначалывае Дом ганчара ў Германавічах. Ён уваходзіць у склад Беларускага саюза майстроў народнай творчасці і мае статус «народны майстар Беларусі».

Ганна Міхайлаўна – майстар народных мастацкіх рамёстваў у Доме ганчара. Зусім нядаўна яна атрымала высокую ўзнагароду – падзяку міністра культуры Рэспублікі Беларусь, за шматгадовую, плённую працу і высокі прафесіяналізм.

Ганна і Сяргей Рымдзёнкі падкрэслілі, што менавіта Ада Эльёўна спрыяла іх прафесійнаму выбару, і звярнуліся са словамі падзякі да заснавальніка музея, бо справа адраджэння народных рамёстваў стала не проста іх працоўнай дзейнасцю, але і захапленнем.

Сваімі ўспамінамі на свяце падзяліліся старшы навуковы супрацоўнік музея Таццяна Антоўна Катовіч, галоўны захавальнік фонду Валянціна Генадзьёўна Райчонак, музейны наглядчык Алена Сяргееўна Молакава.

Кожны з іх прафесіянал сваёй справы і імкнецца стварыць умовы для задавальнення патрэбаў наведнікаў музея, а таксама турыстаў, якія апошнім часам вельмі часта ўключаюць Германавічы ў свае маршруты.

Дзеля гэтага супрацоўнікі музея выкарыстоўваюць разнастайныя формы работы: тэатралізаваныя, віртуальныя экскурсіі, краязнаўчыя

вандроўкі-экспедыцыі, інтэр-актыўныя музейныя заняткі, квэст-гульні, экалагічныя і патрыятычныя акцыі. Каб пазнаёміць патэнцыйных экскурсантаў з падзеямі мінулага ў нашым краі, знакамітымі асобамі, якія тут жылі і працавалі, у сацыяльных сетках змяшчаюць відэазамалёўкі і публікацыі. Музей арганізуе шэраг маштабных мерапрыемстваў: міжнародная акцыя «Ноч музеяў», «Язэп Драздовіч: спадчына і традыцыі», бульбаны фэст «Мой край, мой рай бульбяна-жытны», вечар памяці паэты Таццяны Еўдаковай «Держась душой за Небам».

Удзельнікі імпрэзы ўспомнілі ўсіх, хто ў свой час працаваў у музеі, прыгадалі цікавыя гісторыі з жыцця ўстановы, дзяліліся сваімі ўражанымі.

Аздобілі святую цудоўным выкананнем песень С. Рымдзёнка і супрацоўнік Шаркаўшчынскага раённага Цэнтра культуры Алеся Русецкая. Таленавіта і харызматычная вядучая Ірына Хаданёна, загадчык метадычнага аддзела раённага цэнтра культуры, стварыла радасную і душэўную атмасферу свята.

Падсумуючы ачыты шлях, пройдзены мастацка-этнаграфічным музеем, усе прысутныя прыйшлі да высновы: трыццаць гадоў таму была распачата вялікая справа захавання і папулярнасці культуры нашых продкаў.

«Я палюбіў Бацькаўшчыну, вандруючы па ёй», – казаў Язэп Драздовіч. Сёння музей прапаноўвае гасцянам турыстычны маршрут «Сцяжынкамі Язэпа Драздовіча», краязнаўчыя велападарожжы па гістарычных мясцінах, змястоўныя экскурсіі ў музеі, якія дазваляюць разумець, спасцігаць, вывучаць мінуўшчыну.

Іна ПУЧЫНСКАЯ,
навуковы супрацоўнік
Мастоцка-этнаграфічнага
музея імя Я.Н. Драздовіча,
м. Германавічы
Шаркаўшчынскага раёна

У імкненні да ведаў пра Зямлю

Як стаў географам дзякуючы адной кнізе гамельчанін Анатоль Ісачанка

Сусветна вядомы географ Анатоль Ісачанка (28 мая 1922, Гомель – 2 сакавіка 2018, Санкт-Пецярбург) пражыў вялікае і вельмі плённае жыццё. Пра вытокі свайго поспеху ён раскажаў нам у лісце. Ліст гэты, несумненна, зацікавіць не толькі гомельскіх друкароў, супрацоўнікаў «Гомельскай праўды» і мясцовых географу, але і звычайных чытачоў не толькі ў нашым горадзе.

27.12.1992 г.: «3 вялікім спазненнем хачу падзякаваць Вам за віншаванне з 70-годдзем і за добры артыкул у «Гомельскай праўдзе». Гэты артыкул – самы вялікі падарунак для мяне, бо ён нагадаў пра радзіму і бацьку. Бацька – друкар «Палесдрук» – друкаваў гэтую газету яшчэ ў 20-я гады, і я яшчэ ў дзяцінстве рэгулярна чытаў яе. Бацька прайшоў усю Вялікую [А]йчынную вайну, вярнуўся інвалідам

і ў 1948 г. памёр, пахаваны на Навабеліцкіх могілках (апошні раз я быў на яго магіле 3 гады таму).

Артыкул і газета напоўнілі аб многім. Дарэчы, Вам, магчыма, будзе цікава ведаць (у сувязі з упамінаннем у Вашым лісце пра выданне геаграфічнай літаратуры ў

Беларусі), што яшчэ ў 20-я гады ў друкарні «Палесдрук» друкавалася нямала навукова-папулярнай літаратуры, а сярод яе была кніга вядомага тады папулярызатара М. Рубакіна «У пагоні за славай, за нажывай, за ведамі». Не памятаю дакладнага года яе выдання, з таго часу яе

не сустракаў, зараз гэта, вядома, бібліяграфічная рэдкасць. Але гэтая кніга пра вялікіх падарожнікаў зрабіла мяне географам. Я прачытаў яе, калі мне было гадоў 7 (па-мойму, я яшчэ ў школу не хадзіў, але дакладна не памятаю), і з тых часоў вырашыў стаць географам. Наогул жа я тады захапляўся кнігамі аб падарожжах і беларускай літаратурай. Сабраў прыстойную бібліятэчку беларускіх пісьменнікаў, якая загінула пад час вайны разам з усёй нашай маёмасцю. Між іншым, я і мае аднагодкі вельмі любілі прыгодніцкія кнігі Янкі Маўра («Беларускія рабінзоны» [правільная назва «Палескія рабінзоны». – А.С.] і інш.).».

Анатоль Рыгоравіч меў на ўвазе артыкул (Сімакоў, А. Арктыка, Урал, а таксама Кітай... // Гомельская праўда, 1992, 23 ліп.), напісаны з выкарыстаннем

матэрыялаў ад яго. Гэты ж артыкул быў таксама выкарыстаны ў томе «Памяць. Гісторыка-дакументальная хроніка Гомеля» (Кн. 2. Мінск, 1999, артыкул «Ісачанка Анатоль Рыгоравіч», с. 356).

Апісанне кнігі з каталога Навуковай бібліятэкі імя В.Р. Распуціна Іркуцкага дзяржаўнага ўніверсітэта: Рубакін, Н.А. В погоне за наживой, за славой, за знаниями : рассказы о великих путешественниках и знаменитых путешественниках / Н.А. Рубакін. – Гомель: Гомел. рабочий, 1925. – 128 с. : ил.; 22 см – 0,65 р. (у загаловку, у параўнанні з лістом А.Р. Ісачанкі, перастаўленыя словы).

Гэтае гомельскае выданне – вельмі вялікая рэдкасць у свеце. Добра было б гэтую кнігу факсімільна перавыдаць, лепш сімвалічна ў Гомелі ж. Яна нараджае вялікіх географу.

*Алесь СІМАКОЎ,
даследчык беларускай дыяспары
на амерыканскім
Паўднёвым Захадзе,
у Каліфорніі і на Алясцы*

Чалавек, які намаляваў Новы год

Сярод вялікай колькасці паштовак, што захоўваюцца ў фондах музея-сядзібы «Пружанскі палацык», асаблівую ўвагу напярэдадні Новага года выклікаюць паштоўкі Уладзіміра Зарубіна.

Многія памятаюць савецкія паштоўкі з вясёлымі звяркамі, сне-

гавікамі, дзяцямі і Дзедам Марозам, выкананыя ў простым і прыемным стылі. Нехта нават узгадае імя мастака, пазначанае на кожнай паштовай картцы, – Уладзімір Зарубін.

Уладзімір з ранняга дзяцінства меў выдатную магчымасць далучацца да лепшых узораў графікі. У

сям'і захоўвалася вялікая калекцыя паштовак і кніг з рэпрадукцыямі карцін, якія сталі цудоўнымі прыкладамі для першых творчых работ хлопчыка.

Зарубін-старэйшы заахвочваў зацікаўленасць сына да мастацтва. Першым, хто апаніў малюнік хлопчыка, былі вясковыя жыхары – ім ён прадэманстраваў копіюнейкай карціны з кнігі. Суседзі былі здзіўлены тым, што пяцігадовае дзіця так добра малюе, у вёсцы сталі гаварыць пра Валодзьку як пра будучага мастака.

Будучы мастак скончыў вясчэрнюю школу і паралельна курсы мастакоў-мультиплікатараў пры кінастудыі «Саюзмультифільм». Пасля гэтага завочна атрымаў вышэйшую адукацыю ва Універсітэце марксізму-ленінізму МДК КПСС.

З 1957 па 1982 год У. Зарубін працаваў мастаком-аніматарам на студыі «Саюзмультифільм». За гэты час ён прыняў удзел у стварэнні сотняў выдатных мультифільмаў, сярод якіх «Ну пачакай», «Маўгілі», «Па слядах брэменскіх музыкантаў», «Таямніца трэцяй планеты». У канцы 1970-х Уладзіміра Іванавіча прынялі ў Саюз кінематаграфістаў СССР.

Паштовай мініяцюрай У. Зарубін займаўся паралельна з мультиплікацыяй. У 1962 годзе выйшла першая паштоўка мастака з добра вядомым «фірмовым» стылем, якому майстар ніколі не здраджваў.

Анімацыяй і паштоўкамі не абмяжоўваліся інтарэсы шматграннага мастака. Ён актыўна ствараў ілюстрацыі да кніг, якія і зараз можна сустрэць на паліцах аматараў літаратуры. Але менавіта паштоўкі прынеслі Уладзіміру Іванавічу ўсеагульнае прызнанне і любоў.

За савецкім часам паштоўкі перасылаліся сотнямі тысяч – традыцыя адпраўляць віншаванні, запрашэнні або проста кароткія паштункі на прыгожай паштовай картцы была неверагодна папулярнай на ўсёй тэрыторыі краіны. У СССР было нямала выдатных мастакоў, якія малювалі паштоўкі, але У. Зарубін лічыўся найлепшым. Яго паштоўкі імгненна распрадаваліся з прылаўкаў паштовых аддзяленняў і газетных кіёскаў, а часам за імі нават выстройваліся чэргі. Людзі калекцыянавалі працы мастака, з неярпеннем чакаючы з'яўлення новых узораў яго творчасці, а дзеці пісалі яму лісты.

Дзіўна, але заўсёды вельмі заняты Уладзімір Іванавіч асабіста адказваў на кожны ліст ад прыхільнікаў. Ён быў вельмі добрым чалавекам і шчыра верыў, што паштоўкі дапамогуць людзям таксама стаць добрышымі.

Зарубіна можна назваць сусветным рэкардсменам, бо яго паштоўкі, разам з канвертамі і бланкамі тэлегранам, былі выпушчаны ў неверагоднай колькасці – 1 588 270 000 асобнікаў! Нягледзячы на гэта, многія работы мастака можна лічыць сапраўднымі рарытэтамі. У філакартыі ёсць адмысловы кірунак – калекцыянаванне паштовак У. Зарубіна. Сваёй любімай працай мастак займаўся да самага апошняга дня. Памёр мастак у сямідзесяцігадовым узросце 21 чэрвеня 1996 года.

*Марына КАЎТУНОК,
гаалоўны закавальнік фондаў
музея-сядзібы
«Пружанскі палацык»*

Калекцыянерам, і не толькі

Смачна есці!

Беларуская кухня надзвычай разнастайная. Яна ўвабрала ў сябе рысы рускай, літоўскай, украінскай, польскай і яўрэйскай кухняў і ў той жа час засталася па-свойму ўнікальнай. 5 студзеня Міністэрства сувязі і інфарматызацыі выпусціла ў абарачэнне дзве маркі з серыі «Беларуская кухня» наміналу Р: № 1447 «Журавінны морс» і № 1448 «Дранікі».

Памер марак 52 x 29,6 мм, наклад кожнай па 45 тыс. асобнікаў. Надрукаваныя ў аркушах па шэсць марак, памер аркуша 128 x 113 мм. Да гэтага выпуску былі падрыхтаваныя дзве карткі для картмаксімумаў. Мастацкае афармленне распрацаваў Аляксандр Міцянін, дызайн зрабіла Марына Віткоўская.

У дзень выпуску марак у абарачэнне на паштамце Мінска праводзілася спецашэнне на канверце «Першы дзень» (аўтары канверта і спецштэмпела А. Міцянін і М. Віткоўская).

Выказваем удзячнасць за дапамогу ў падрыхтоўцы рубрыкі выдавецкаму цэнтру «Марка» РУП паштовай сувязі «Белпошта».

Ад праектавання да малявання

У Навадворскай сельскай бібліятэцы працуе выстава карцінаў Віктара Чэрнікава «Неба! Дзяўчына? Брусічная паляна...».

Віктар Дзмітрыевіч нарадзіўся на Урале, пасля арміі пераехаў у Мінск, дзе прымаў удзел у прэктаванні такіх значных аб'ектаў, як стадыён «Дынама», Беларускі дзяржаўны цырк і шмат іншых прадпрыемстваў. У 1977 годзе пазнаёміўся са сваёй будучай жонкай Ганнай Анюкевіч, уладжэнкай в. Новы Двор Шчучынскага раёна.

А пару гадоў таму раптам захапіўся жывапісам. У сваёй творчасці аддае перавагу сельскім матывам і прыродзе. І першую выставу вырашыў правесці на радзіме жонкі, бо шмат якія працы прысвечаныя менавіта нашым мясцінам.

Марыя БЯЛОЦКАЯ,
бібліятэкар Навадворскай сельскай бібліятэкі,
Шчучынскі раён

«Вялікі свет, а Беларусь адна»

Уздоўж

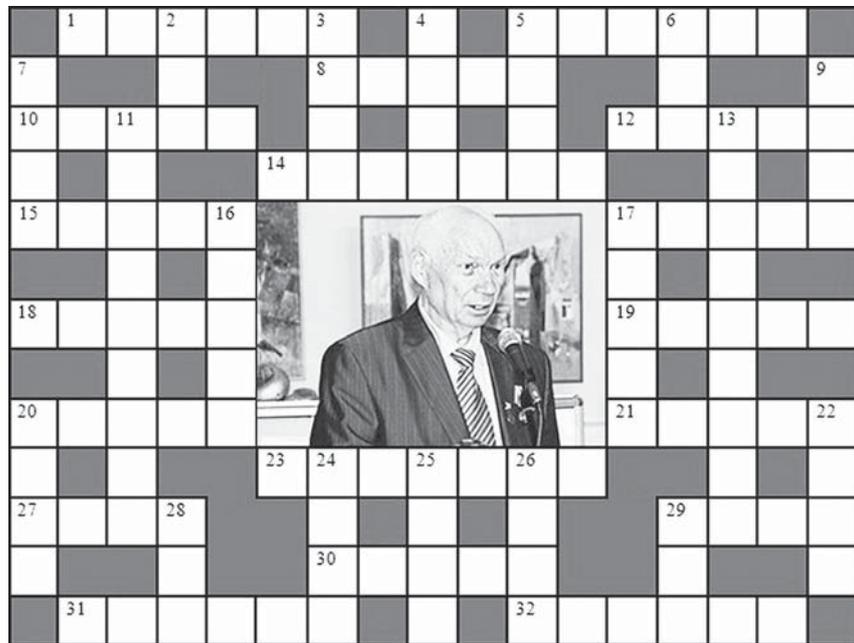
1. ... Аляксандравіч. Імя Маляўкі, беларускага паэта, празаіка, казачніка, перакладчыка, уладжэнца в. Мікалаеўшчына, якому 13 снежня споўнілася 80 гадоў з дня нараджэння. 5. «Ён не пакінуў нас, пясняр любімы. // А проста ў вечнасці знайшоў ...». З верша М. Маляўкі «На скрыжаванні маладых гадоў», прысвечанага Якубу Коласу. 8. Збор дакументаў. 10. Стыль у архітэктуры і ужытковым мастацтве. 12. На самалёце, судне ізяляваная частка спецыяльнага памяшкання. 14. «І пра маё ... скажа // Табе празрыстая пласцінка». З верша М. Маляўкі «Пласцінка», прысвечанага жонцы Веры. 15. Частка мясной тушкі. 17. Узвышаная раўніна. 18. «Люблю я зімы з маразамі, // ... белыя ў палях». З верша Якуба Коласа «Песні зімы». 19. «Чырвоная ...». Беларуская маладзёжная газета, у якой М. Маляўка пачаў друкавацца з 1957 г. 20. У снежні ... на лета, зіма на мароз паварочваюць (прык.). 21. Адклад, перанясенне на пазней. 23. Адабрэнне. 27. Паляўнічы-прафесіянал. 29. Народны паэт-пясняр у казахаў, кіргізаў. 30. «Зімна ...». Зборнік вершаў М. Маляўкі (1991), за які паэт быў узнагароджаны літаратурнай прэміяй А. Куляшова; у 2017 г. ён быў узнагароджаны медалём Ф. Скарыны, а ў 2011-м – літаратурнай прэміяй «Залаты Купідон». 31. Верша-

ваны твор на гістарычную тэму; М. Маляўка вызначыўся як майстар па напісанні .... 32. «Коласаў ... дзеціам пра Якуба Коласа». Кніга прозы М. Маляўкі (2011).

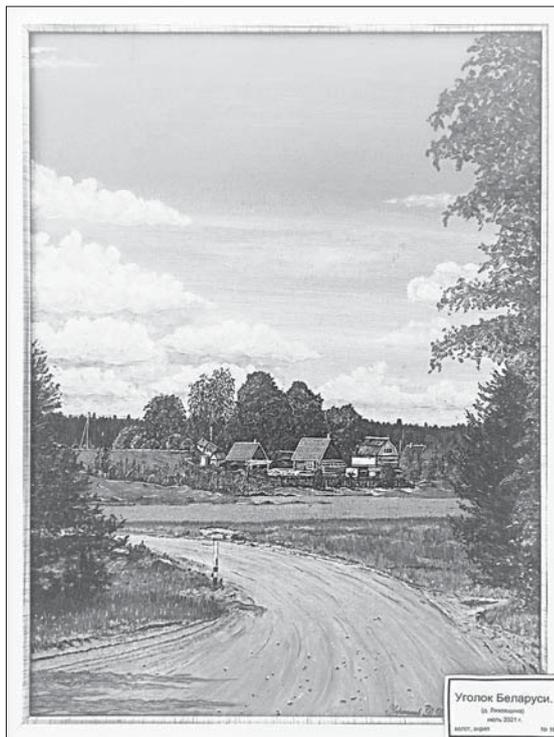
Упоперак

2. Літара грэчаскага алфавіта. 3. «... Радзіма – і ... любоў». З верша М. Маляўкі «Вялікі свет, а Беларусь адна». 4. Зразумела, відавочна. 5. Інертны газ. 6. «Снег глыбокі, ... // Коні прытамліся». З верша М. Маляўкі «Чую галасы». 7. «Матчына ... пустая. // Рانیцай тут не світае». З верша паэта «Мікалаеўшчына без мамы». 9. «А надзея жыве ўсё адно: // Заляцела сняжынка ў ...». З верша паэта «Заляцела сняжынка». 11. «Абдымкі і пацалункі – ... чалавека». Цытата невядомага аўтара. 13. Адзін з лепшых зборнікаў М. Маляўкі (2018), у якім паэт апявае дар жыцця, сяброўства і кахання, і за які ён быў узнагароджаны Нацыянальнай літаратурнай прэміяй. 16. «... – нямы настаўнік». Платон. 17. Павестка. 20. «Здароў, скрыпучы, мяккі ...». З верша М. Багдановіча «Зімой». 22. «Дастаньце ж з вышак ..., // Гайда сцежкі праціраць». З верша Якуба Коласа «Надыход зімы». 24. ... з лядком у снежні – не дзіва (прык.). 25. «Зімой чакае шмат выгод: // Канькі і ..., санкі, снежкі». З верша П. Шаколы «Зімовае». 26. Тое, што і бог. 28. Вал у механізмах. 29. Травяністая расліна з прыемным вострым пахам.

Складу Лявон ЦЕЛЕШ

«Касцёл Унебаўззяцця Панны Марыі» (в. Новы Двор)

«Куток Беларусі» (в. Ляхаўшчына)

Студзень

Гусак-ваявода

6 – Абельвіч Леў Майсеевіч (1912, Вільня – 1985), кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Кірзеў Мікалай Уладзіміравіч (1942, Чавускі р-н), жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

6 – Палосін Яўген Максімавіч (1912 – 1981), акцёр тэатра і кіно, народны артыст Беларусі і СССР – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Шушкевіч Валерый Мікалаевіч (1947), акцёр тэатра і кіно, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

9 – Шашалевіч Васіль Антонавіч (1897, Краснапольскі р-н – 1941), драматург, пісьменнік, перакладчык – 125 гадоў з дня нараджэння.

10 – Бібіла Юлія Іосіфаўна (1897, Поразава – 1974), бібліятэкар, бібліяграф, стваральніца першай беларускай краязнаўчай бібліяграфічнай картатэкі, самадзейны майстар мастацкага ткацтва – 125 гадоў з дня нараджэння.

10 – Вараб'ёў Анатоль Міхайлавіч (1942, Баранавіцкі р-н), дзеяч аматарскага мастацтва, балетмайстар, народны артыст Беларусі, заслужаны работнік культуры Беларусі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1978) – 80 гадоў з дня нараджэння.

10 – Магіла Пётр Сімяонавіч (1597 – 1647), дзеяч праваслаўнай царквы Рэчы Паспалітай, мітрапаліт Кіеўскі, Галіцкі і ўсяе Русі, стваральнік Магілёўскай праваслаўнай епархіі, культурна-асветны дзеяч, які садзейнічаў пашырэнню асветы і друкарства на тэрыторыі Украіны, Беларусі і Малдовы, – 425 гадоў з дня нараджэння.

10 – Фёдарэў Васіль Фёдаравіч (1892 – 1971), расійскі і беларускі акцёр, рэжысёр тэатра і кіно, тэатральны мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Туркменістана, народны артыст Беларусі – 130 гадоў з дня нараджэння.

От жа і ваяўнічы быў той гусак Вася! Прыгожы, белы, з яркай чырвонай дзюбай, бацькам для сваёй гусінай сям'і ён таў сапраўдным, і абаронцам быў грозным. Вывядзе сям'ю на выпас, і сам нібыта скубе травінкі, а ў той жа час пільна сочыць за наваколлем. Самы нязначны рух у бок гусянятаў ці гускі – і Вася, растапырыўшы крылы, голасна гарлапанячы, ляціць у бок небяспекі. Баяліся яго моцных крылаў і вялікай дзюбы ўсе суседні куры, каты і сабакі. Нават блізка не падыходзілі. Вароны, і тыя не садзіліся на яблыню ці грушу, як толькі пачуюць грознае шыпенне. Паважаў Вася толькі гаспадара Віктара. Радасна сустракаючы яго з працы каля варотаў, Вася штось гергетаў яму на сваёй гусінай мове і бег каля нагі, бы той сабачка. За такую любоў гаспадар частаваў Васю то скрылікам сала, то кавалачкам яблыка ці хлеба. Разумны гусак ніколі не еў пачастункі, а нёс да малечы і з пяшчотай клаў на зямлю каля іх лапак, сам частаваў...

Не даваў Вася праходу і суседцы Еве, якая любіла хадзіць да гаспадароў у госці па пяць-шэсць разоў на дні. Толькі тая ступіць на падворак, як Вася проста нясецца да яе.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 48

Уздоўж: 2. Год. 3. Мароз. 5. Сакваяж. 8. Цяг. 9. Пак. 10. Дом. 11. Мыш. 12. Грыбы. 14. Свята. 16. Кот. 18. Вераб'і. 19. Покліч. 20. Проза. 22. Сэрца. 23. Малпа. 27. Смех. 28. Віно. 29. Снегачыст. 31. Нос.
Упоперак: 1. Покрыва. 3. Муар. 4. Змяя. 6. Нягоды. 7. «Барыня». 13. Колер. 15. Звяры. 17. Шчапа. 21. Зіма. 24. Адна. 25. Шхуна. 26. Хвост. 30. Арго.

Колькі разоў біў ён добрую жанчыну і шыкаў за лыткі, рукі ці бокі, не злічыць. Яна пачала ўжо хадзіць з вялікай сукаватай палкай, але хітры гусак знаходзіў неабароненае месца на назе ці руцэ і проста закручваў яго сваёй моцнай дзюбай. Гэтым так ён надакучыў Еве, што тая аднойчы ўхапіла яго за шыю, добра страсянула, адарваўшы ад зямлі і перакінула праз высокі плот. Вася бразнуў на граду і проста аслупянеў, не чакаючы такога адпору. З цяжкасцю падняўшыся, ён крыху пагойдаўся на лапках, страсянуў галавой і насіпу падыбаў да сваіх. Амаль паўдня ён прыходзіў у сябе, травы не скуб, толькі ўсё ваду піў.

Назаўтра Ева прыйшла да суседзю без палкі. Вася нават не зірнуў у той бок, дзе яна стаяла, а старанна скуб траву ў гародзе. «Як што баб адхадзілі!» – канстатвала жанчына. З той пары яна стала Васю абыхавай, і ніколі болей ён не зачাপіў гэту добрую суседку.

Валянціна БАБКО-АЛІШКЕВІЧ,
в. Радкава, Салігорскі раён

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

РАЗМАЛЁўКА дэкаратыўная – арнаментальныя ці сюжэтныя кампазіцыі, выкананыя фарбамі на розных частках архітэктурных збудаванняў (манументальна-дэкаратыўная размаляўка), рэчых хатняга ўжытку (мэбля, посуд і інш.); від народнага дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва. Вядомая ў многіх народаў свету з глыбокай старажытнасці.

Шырока вядомая жостаўская размаляўка па метале і халамская па дрэве, гжэльская маёліка, растуоская фініфць, мсцёрская, фядоскінская, палехская лакавая мініяцюра і інш. У Беларусі манументальна-дэкаратыўная размаляўка вядомая з XI ст. (фрэскі Сафійскага сабора, Спаса-Ефрасіннеўскай царквы ў Полацку, Дабравешчанскай царквы ў Віцебску), была пашыраным відам манументальнага жывапісу ў XVI – XVIII стст. У дэкаратыўна-ўжытковым мастацтве размаляўкамі аздабляюць керамічныя, драўляныя, металічныя

вырабы, тканіны. У XV – XVIII стст. вядомая размаляўка па шкле, з XVII ст. – батык. У XVIII ст. паліхромнай размаляўкай, якой падкрэслівалі рэльефныя выявы кветак, пладоў і інш., дэкаравалі фаянсавы посуд і дробную пластыку мануфактур у Целяханах (Івацэвіцкі раён) і Сверхані (Стаўбоўскі раён). Размаляўкай эмалямі па метале і фарфоры (фініфць) аздаблялі дэталі абкладаў кніг, крыжы, літургічны посуд і інш. З 2-й паловы XIX ст. размаляўка вылучылася ў самастойны від народнага мастацтва і народных мастацкіх промыслаў, ёю аздаблялі інтэр'еры хат, мэблю, хатняе начынне. Найбольш пашыраныя раслінныя, геаметрычныя, заамофныя матывы, у некаторых месцах – фляндрэўка. Своеасаблівы від размаляўкі – набіванка. Здаўна ў побыце беларусаў вядомыя пісанкі, у 1-й палове XX ст. пашырыліся размаляўка па дрэве, цыраце, паперы. У канцы XIX – 1-й палове XX ст. на Палессі існаваў самабытны від паліхром-

Размаляўка. Маляваны дыван.
Вёска Курдзекі Докшыцкага раёна

най размаляўкі печаў расліннымі і заамофнымі кампазіцыямі. У 1-й палове XX ст. шырока бытвала размаляўка куфраў, насценных дываноў, ганчарных вырабаў. Са з'яўленнем у народным побыце таннага аконнага шкла і адпаведных фарбаў пашырылася размаляўка па шкле (найбольшага развіцця дасягнула ў 1920 – 1950-я гг.). На прамавуголь-

ных кавалках шкла алейнымі фарбамі малявалі абразкі, дэкаратыўныя арнаментальныя і сюжэтныя кампазіцыі. Асноўная тэматыка – заамофныя (жывёлы і птушкі ў кветкавых гірляндах) і раслінныя матывы (кветкі, букеты, вазоны), а таксама пейзажы, казачныя сюжэты і інш., выкананыя саккавітымі фарбамі, часта з чорнай абводкай па контуры на белым, чорным, сінім фоне малюнк, выкананыя празрыстымі лакамі, часам падкладвалі фольгу). Выявы раслін, жывёл, птушак і людзей плоскасця з мудрагелістымі абрысамі. Узоры размаляўкі па шкле ўносілі ў традыцыйны інтэр'ер народнага жылля гучны мажорны пачатак, пераклікаліся з размаляўкай на куфрах, дываных, пабеленых сценах печаў, тканымі і вышыванымі ўзорамі.

(Заканчэнне артыкула будзе)